

УДК 351:378

Ксенич Ігор Андрійович,

к.політ.н., головний спеціаліст Бюро міжнародного співробітництва
Маршалківського управління Великопольського воєводства в Познані
(Республіка Польща)

ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМНИЦТВА Й ІНВЕСТИЦІЙ МІСЦЕВИМ САМОВРЯДУВАННЯМ. ДОСВІД ВЕЛИКОПОЛЬСЬКОГО ВОЄВОДСТВА

*Представлено інструменти підтримки бізнесу в Великопольському воєводстві.
Означено бар'єри розвитку підприємництва у Великопольському воєводстві.*

Ключові слова: міське самоврядування, підприємництво, інвестиції, бізнес, Великопольське воєводство

Постановка проблеми. Великопольське воєводство і Харківська область з 2002 р. є регіонами-партнерами. У 2018 р. виповнилося 20 років від моменту підписання угоди про співробітництво між регіональними центрами – містами Познань і Харків. Великопольське воєводство підтримує свого українського побратима в проведенні реформи місцевого самоврядування і ділиться своїм досвідом у багатьох сферах, у тому числі в підтримці бізнесу місцевою владою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У статті використано результати досліджень Міхала Флігера та звіти щодо ведення підприємницької діяльності у Польщі.

Мета статті – висвітлення напрацювань Великопольського воєводства у сфері підтримки підприємництва, які можуть стати корисним прикладом для Харківської області.

Виклад основного матеріалу. На перший погляд Великопольща і Харківщина є досить схожими регіонами: за територією (відповідно 30 і 31 тис. км²), населенням (3,5 млн і 2,7 млн) та профілем економіки – в обох регіонах, з одного боку, – потужна промисловість, з іншого – сильний аграрний сектор. Однак коли подивитися ближче, видно певні відмінності. У Великопольському воєводстві існують два сильні міські осередки: познанська агломерація в центрі регіону, де проживає за різними підрахунками 0,8–1,0 млн

жителів, та калішсько-островська агломерація (300–400 тис.) на південному сході. Місто Харків і його агломерація – це 1,7–2,1 млн мешканців, отже, в регіональному центрі проживає більше половини всіх жителів області (табл. 1).

Таблиця 1

Населення міст Великопольського воєводства і Харківської області

<i>Міста</i>			
<i>Великопольське воєводство</i>		<i>Харківська область</i>	
Познань	540 тис.	Харків	1,4 млн
Каліш	100 тис.	Лозова	57 тис.
5 міст	50-100 тис.	Ізюм	50 тис.
3 міста	30-50 тис.	2 міста	30-50 тис.
10 міст	20-30 тис.	5 міст	20-30 тис.

Джерело: власна розробка на основі офіційних статистичних даних [4; 12].

Якщо подивитись на рівень підприємництва в регіоні, мірою якого є кількість підприємств, він дещо нижчий ніж у Харківській області (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість підприємств в Великопольському воєводстві
і Харківській області у 2016 р.

<i>Підприємства</i>	<i>Великопольське воєводство</i>		<i>Харківська область</i>	
Всього	205549		184788	
Мікро	197471	96,1 %	180565	97,7 %
Малі	5975	2,9 %	3116	1,7 %
Середні	1716	0,8 %	1096	0,59 %
Великі	387	0,2 %	11	0,01 %

Джерело: власна розробка на основі офіційних статистичних даних [3; 4; 12].

В офіційних рейтингах підприємництва польських регіонів Великопольське воєводство займає третю позицію, за столичним Мазовецьким і Поморським (з центром у місті Гданськ). Великопольща є другим польським регіоном, якщо брати до уваги кількість діючих підприємств на 1000 мешканців (56,36; Мазовецьке воєводство – 64,31) [2, с. 45–55].

У Великопольському воєводстві проводилися дослідження, які стосуються інструментів підтримки бізнесу місцевим самоврядуванням. У них взяли участь, з одного боку, представники місцевої влади, з іншого – підприємці. Результати опитування подано в табл. 3.

Таблиця 3

Інструменти підтримки підприємництва гмін Великопольського воєводства

<i>Інструменти</i>	
<i>Фінансові</i>	<i>Нефінансові</i>
Податкові пільги/звільнення (податок від нерухомостей)	Стабільна податкова політика
Обладнання інвестиційних ділянок	Відкритість місцевої влади на нові інвестиції
Зниження ставок податку від нерухомостей	Спрощений доступ до технічної інфраструктури
Зниження ставок податку від транспортних засобів	Участь місцевого бізнесу у визначенні пріоритетів розвитку громади
Інвестиції в дороги	Впровадження швидкої стежки інвестиційних проектів
Податкові пільги/звільнення (податок від транспортних засобів)	Програма допомоги для малих фірм
Будова каналізації	Приватизація комунальних підприємств
Співробітництво місцевої влади з підприємцями при реалізації інвестицій	Стабільна орендна політика місцевої влади
Будова очисної споруди	Відповідні ціни комунальних послуг
	Продаж землі
	Підтримка місцевої продукції
	Розробка довгострокового інвестиційного плану

Джерело: [1, с. 155–157].

Дослідження показали, що інструменти підтримки бізнесу співпадають з механізмами притягування інвестицій, вони є тотожними.

Експерти намагалися також встановити, які механізми (фінансові й не фінансові) найбільше впливають на економічну привабливість громади. Найбільшу кількість балів отримали такі відповіді:

- 1) податкові пільги/звільнення (податок від нерухомостей);
- 2) обладнання інвестиційних ділянок;
- 3) стабільна податкова політика;
- 4) зниження ставок податку від нерухомостей;
- 5) відкритість місцевої влади на нові інвестиції;
- 6) спрощений доступ до технічної інфраструктури;
- 7) зниження ставок податку від транспортних засобів;
- 8) інвестиції в дороги;
- 9) участь місцевого бізнесу у визначенні пріоритетів розвитку громади;
- 10) впровадження швидкої стежки інвестиційних проектів [1, с. 162].

Отже, підприємці очікують від місцевої влади, з одного боку, податкових преференцій, з іншого – якісної технічної інфраструктури. Що важливо, бізнес вимагає стабільності, тому краще, якщо територіальна громада встановить навіть максимальні ставки податків в довгостроковій перспективі, ніж коли б вона часто змінювала податкові умови для підприємців. Громаду повинні очолювати менеджери, які мають бачення розвитку своєї території і хочуть розробляти її стратегію спільно з місцевим бізнесом.

На регіональному рівні самоврядування Великопольського воєводства здійснює підтримку підприємництва так через адміністрацію, тобто маршалківське управління, як і через підпорядковані інституції. Однією з них являється Великопольське агентство розвитку підприємництва [5] (*Wielkopolska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości*), яке має юридичну форму товариства з обмеженою відповідальністю з Великопольським воєводством як головним вкладником. ВАРП є оператором позик у рамках програми ЄС “Джеремі 2” (“Jeremie 2”). Ця програма є прикладом зміни підходу, який спостерігається в ЄС, тобто переходу від незворотніх грантів до зворотніх інструментів фінансової допомоги. Великопольський малий або середній підприємець, також перед реєстрацією, може звернутися до ВАРП з заявою про позику на впровадження нової технології, нових продуктів або послуг, придбання машин або поширення діяльності. Позики “Джеремі 2” є конкуренційними у відношенні до пропозиції банків з огляду на низькі відсотки, від 0,93 %.

Великопольське воєводство є головним акціонером товариства Фонд розвитку і просування Великопольського воєводства [6] (*Fundusz Rozwoju i Promocji Województwa Wielkopolskiego*). ФРiПВВ пропонує гарантії малим і середнім підприємцям, доход яких не перевищує 40 млн євро. Вартість гарантії може скласти:

- 1) до 80 % у випадку кредиту, лізингу, або банківської позики, до суми 1 млн злотих строком на п'ять років;

2) до 50 % у випадку позики в небанківських установах, до суми 1 млн злотих строком на п'ять років;

3) до 100 % у випадку застави на публічному тендері, до суми 0,5 млн злотих (одна застава, строком на 90 днів) або 1 млн злотих (заставний пакет, строком на 12 місяців).

У структурі воєводської адміністрації, тобто Маршалківського управління Великопольського воєводства, працює Центр обслуговування інвесторів і експортерів [15]. Центр розміщений у Департаменті економіки, його діяльність здійснюється в рамках угоди між Міністерством економіки (зараз Міністерство підприємництва і технологій) і Самоврядуванням Великопольського воєводства. Центр співпрацює із закордонними торговельними бюро, тобто установами польської економічної дипломатії. Завданням бюро є, з одного боку, підтримка великопольських експортерів, з іншого – допомога іноземним інвесторам, які хочуть відкрити бізнес у Великопольщі. В центрі працюють три особи, два експерти про-експорт і один експерт про-біз.

Центр обслуговування інвестора діє також в рамках іншої організації – Асоціації гмін і повітів Великопольщі [7] (*Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Wielkopolski*). Асоціація є неурядовою організацією, яка на добровільній основі об'єднує великопольські органи місцевої влади з метою обстоювання їх інтересів. АГТПВ являється партнером урядового Польського агентства інвестицій та торгівлі. В рамках центру АГТПВ веде базу інвестиційних пропозицій, які зголошують органи місцевої влади. Це означає, що закордонний інвестор, який хоче вкласти кошти у створення підприємства у Великопольському воєводстві, знайде в цій базі пропозиції інвестиційних площадок з цілого регіону. Працівники АГТПВ надають допомогу гмінам і повітам у підготовці пропозицій.

Широким спектром інструментів підтримки бізнесу розпоряджається регіональний центр, м. Познань [10]. Серед програм, реалізованих міською владою, є:

- центр консалтингу та навчання, до якого можна звернутися за безкоштовною допомогою;
- конкурс “Познанський лідер підприємництва”;
- ініціатива “Стартап Познань”, яка має на меті підтримку середовища молодих познанських підприємців;
- щорічний форум “Дні підприємництва Познань”;
- програма підтримки місцевого експорту “Експорт Познань”;
- програма підтримки познанського ремесла “Провулок ремесла”.

У структурі міської адміністрації працює Бюро обслуговування інвестора зі штатом 10 осіб. Ефективність роботи бюро засвідчує сума 7 млрд дол. прямих закордонних інвестицій у місті.

Великі міста Польщі, до яких відноситься Познань, інвестують кошти в технологічні парки. Прикладом для столиці Великопольського воєводства є Познанський технологічно-промисловий парк [11] (*Poznański Park Technologiczno-Przemysłowy*), який є власністю міста через товариство з обмеженою відповідальністю Великопольський центр підтримки інвестицій. Міська влада є 100 % вкладником цього ТОВ. Сучасний офіс, будівництво якого співфінансував ЄС, поділений на три частини. До першої, технологічної, запрошуються великі підприємства, які представляють найбільш перспективні галузі економіки регіону. Друга частина – це бізнес-інкубатор, в якому молодим підприємствам пропонується низькі кошти оренди, забезпечується необхідна інфраструктура та надається консультація. Третя частина має комерційний характер, її приміщення орендуються на ринкових принципах.

Цікавий приклад підтримки інвесторів дає м. Конін. За часів Польської Народної Республіки місто стало сильним економічним центром завдяки шахтам бурого вугілля і пов'язаним з ними тепловим електростанціям та алюмінієвому комбінату. З метою розвитку інших галузей економіки міська влада запропонувала інвесторам звільнення з податку від нерухомостей за двома принципами (табл. 4).

Таблиця 4

Допомога для інвестора в місті Конін

Створені нові робочі місця	Звільнення з податку від нерухомостей	АБО	Вартість інвестиції	Звільнення з податку від нерухомостей
Від 2	1 рік		20–50 тис. євро	1 рік
Від 5	2 роки		50–100 тис. євро	3 роки
Від 10	3 роки		100–250 тис. євро	5 років
Від 15	4 роки		250–500 тис. євро	8 років
Від 50	5 років		Більше 500 тис. євро	10 років
Від 100	10 років			

Джерело: [8].

За масштабами Польщі Конін, в якому проживає близько 80 тис. жителів, є середнім містом. Прикладом малого містечка є 30-тисячна гміна Сьрем [9] (*Śrem*). Вона скористалася шансом, який надає спеціальна економічна зона. Сьремський інвестиційний парк становить підзону Вальбжиської СЕЗ з центром у м. Вальбжих (*Walbrzych*) у Нижньосілезькому воєводстві. Підприємець, який інвестуватиме в СЕЗ, отримає такі преференції (табл. 5).

Таблиця 5

Преференції в Сьремському інвестиційному парку

Розмір фірми	Податкова пільга ПЮО/ПФО	Коштів інвестиції або 2-річних коштів влаштування нових працівників
Велика	До 25 %	
Середня	До 35 %	
Мала/мікро	До 45 %	

Джерело: [14].

Додатково гміна Сьрем звільняє інвестора від податку на нерухомість строком на п'ять років. У результаті свої заводи в Сьремському інвестиційному парку відкрили такі відомі компанії, як німецькі BASF і REHAU. При тому місцева влада не забуває про малий бізнес. Сьремський повіт разом з п'яти гмінами, які входять в його склад, створили Економічний союз сьремського регіону [13] (*Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego*), який одночасно є Сьремським центром підтримки малого підприємництва. Підприємець може отримати в ЕССР позику до 50 тис. злотих під 2 %. Союз організує також

навчання: курси англійської мови, касового апарату, ведення господарської діяльності тощо. Вони платні, але оскільки співфінансуються ЕССР, їх вартість дешевша від комерційних курсів.

У Великопольському воєводстві проводилися опитування на тему бар'єрів розвитку бізнесу. Місцеві підприємці скаржилися на такі труднощі:

- відсутність відкритості у контактах влади з бізнесом;
- повільні рішення і реакції місцевої влади на потреби підприємців;
- зосередження влади на виборцях, не на підприємцях;
- надмірно високі податки;
- повільні зміни в призначенні землі під підприємницьку діяльність;
- повільні процедури пов'язані з просторовим плануванням;
- відсутність місцевих генпланів;
- відсутність допомоги влади при будівництві доріг;
- недостатня кількість консалтингових центрів на місцях;
- відсутність інформування та щоденних контактів з місцевою владою;
- відсутність коштів на перепідготовку кадрів в області стратегії розвитку фірм;
- недостатня фінансова підтримка для фірм, які влаштовують нових працівників;
- боязливість, мала ангажованість влади [1, с. 166].

Висновки. Харківська область має весь потенціал, необхідний для розвитку підприємництва, зокрема малого та середнього, який досі не використовувався. Наведені приклади Великопольського воєводства переконують, що умовою зростання місцевої економіки є децентралізація.

Список використаних джерел:

1. Flieger M. Ocena gminnych instrumentów wspierania przedsiębiorczości. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*. 2009. № 1. С. 147–167.
2. Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce / pod red. A. Tarnawy, A. Skowrońskiej. Warszawa : Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2017. 98 с.
3. <http://kharkivoda.gov.ua/> (дата звернення: 20.05.2018).
4. <http://stat.gov.pl/> (дата звернення: 20.05.2018).
5. <http://warp.org.pl/> (дата звернення: 20.05.2018).
6. <http://www.fripww.pl/> (дата звернення: 20.05.2018).

7. <http://www.investinwielkopolska.pl/pl/> (дата звернення: 20.05.2018).
8. <http://www.konin.pl/index.php/biuro-obslugi-inwestora.html> (дата звернення: 20.05.2018).
9. <http://www.nieruchomosci.srem.pl/> (дата звернення: 20.05.2018).
10. <http://www.poznan.pl/mim/inwestycje/> (дата звернення: 20.05.2018).
11. <http://www.pptp.pl/> (дата звернення: 20.05.2018).
12. <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.05.2018).
13. <http://www.unia.srem.com.pl/> (дата звернення: 20.05.2018).
14. <https://invest-park.com.pl/> (дата звернення: 20.05.2018).
15. <https://wielkopolskie.trade.gov.pl/> (дата звернення: 20.05.2018).

Ksenicz I. A. Support of entrepreneurship and investment by the local government. Wielkopolska Region experience.

Instruments of business support in Wielkopolska Region have been presented. Barriers of business development in Wielkopolska Region have been designated.

Key words: local government, entrepreneurship, investments, business, Wielkopolska Region.

Надійшла до редколегії 13.11.2018 р.

